

МЕТАФОРИЗОВАНИЙ ПРОСТІР І ЧАС
(на матеріалі англійських та українських народних казок)
(Частина I)

У статті проведено зіставний аналіз лексико-семантичних полів “Метафоризований простір” і “Метафоризований час” на матеріалі англійських та українських народних казок. Емпіричною базою дослідження слугує один лексико-граматичний клас – іменники. Виокремлені ядро, навколядерна зона та периферія. Зіставний аналіз специфіки структури лексико-семантичних полів “Метафоризований простір” і “Метафоризований час” дозволив виявити загальні риси та елементи з національно-культурною специфікою.

Ключові слова: метафоризований простір і час, лексико-семантичне поле, мікрополе, ядро, навколядерна зона, периферія.

Нікульшина Т. Н. Метафоризованное пространство и время (на материале английских и украинских народных сказок). В статье проводится сопоставительный анализ лексико-семантических полей “Метафоризованное пространство” и “Метафоризованное время” на материале английских и украинских народных сказок. Эмпирической базой исследования послужил один лексико-грамматический класс – существительные. Выделены ядро, околоядерная зона и периферийные участки. Сопоставительный анализ специфики структуры лексико-семантических полей “Метафоризованное пространство” и “Метафоризованное время” позволил выявить общие черты и элементы с национально-культурной спецификой.

Ключевые слова: метафоризованное время и пространство, лексико-семантическое поле, микрополе, ядро, околоядерная зона, периферия.

Nikulshina T. N. Metaphorized space and time (in English and Ukrainian folktales). The article focuses on the comparative study of metaphorized space and time having the systemic organization of the lexical semantic field in English and Ukrainian folktales. The investigation reveals the peculiarities of notions ‘space’ and ‘time’ verbalized by nouns in both languages. The field’s structural parts – its nucleus, central zone and periphery – have been defined and examined by means of the comparative analysis. Common and different features are reflected.

Key words: ontological time and space, lexical semantic field, microfield, nucleus, central zone, periphery.

Сучасний парадигмальний простір лінгвістики тлумачиться як когнітивно-дискурсивний, спрямований на пояснення співвідношення між мовою, з одного боку, і структурами знань, операціями мислення та свідомості, з іншого. О. С. Кубрякова, аналізуючи взаємодію когнітивних і дискурсивних підходів до вивчення мови, відзначає необхідність доповнення когнітивного підходу дискурсивним аналізом і спостереженнями за функціонуванням наявних форм і створенням нових [1, 18]. Мова вже не розглядається “в самій собі й для себе”, вона постає в новій парадигмі з позиції її участі в пізнавальній діяльності людини [2–4, 8–12].

Актуальність дослідження пояснюється спрямованістю сучасних лінгвістичних студій на вивчення когнітивних аспектів мови і пов’язаних із ними

специфічних процесів концептуалізації та вербалізації дійсності у співвідношенні з людиною, її мисленням і світобаченням. У цьому ракурсі особливої ваги набуває вивчення уявлень про простір і час, які є істотними і важливими фрагментами картини світу, тому що в системі просторово-часових координат людиною сприймається все суще, все доступне свідомості й розумінню.

Метою виконаного дослідження є вияв, зіставлення та аналіз специфіки об'єктивної метафоризованого різновиду простору й часу в англійських та українських народних казках (далі – казках), виокремленні ізоморфних характеристик та етнокультурних особливостей бачення досліджуваного феномена представниками відповідних культур. Досягнення поставленої мети реалізується шляхом вирішення й розв'язання таких основних **завдань**:

– обґрунтувати виокремлення метафоризованого різновиду простору й часу в англійських та українських казках;

– систематизувати й класифікувати лексичні одиниці на позначення метафоризованого різновиду простору й часу в англійських та українських казках;

– побудувати лексико-семантичне поле (ЛСП) “Метафоризований простір” та ЛСП “Метафоризований час” із виокремленням ядра, центра та периферії;

– зіставити ЛСП “Метафоризований простір” та ЛСП “Метафоризований час” на матеріалі англійських та українських казок.

Об'єкт дослідження становить фрагмент концептуальної картини світу, що відбиває погляд носіїв англійської та української мов на метафоризований різновид казкового хронотопу.

Казковий хронотоп розуміємо як поєднання первинних, незалежних від матерії й не обумовлених матеріальними об'єктами часу й простору, що у ньому перебувають (онтологічний різновид), та часу й простору як відносних, залежних від об'єктів, що знаходяться в ньому, обумовлених порядком співіснування речей, тобто простору і часу, що “персоналізуються” людською присутністю (метафоризований різновид).

У роботі вивчення мовної репрезентації й особливостей експлікації базових категорій *простір* і *час* здійснюється **на матеріалі** 200 англійських [13–15] і 200 українських [16–20] казок, які відбивають уявлення людини й соціуму про час і простір у їхній динаміці і взаємодії, пов'язані з міфологічною свідомістю й світобаченням різних народів на архаїчних стадіях розвитку, що містять значну інформацію, пов'язану зі специфічним оцінним уявленням про світ. В народних казках простір і час організовано особливим чином: вони моделюються народом, наповнюючись його уявленнями про світ, і тому досліджуються не тільки як об'єктивні категорії буття (онтологічний різновид), але й як суб'єктивні форми людського світосприйняття (метафоризований різновид). У казках простір і час актуалізуються завдяки безпосередній участі людини, відтворюючись як конгломерат її внутрішнього й зовнішнього досвіду.

Підхід до розуміння казкового хронотопу через поєднання онтологічних і неонтологічних характеристик різностороннє характеризує особливості сприйняття представниками різних лінгвокультур понять *простору* і *часу* – сутностей найвищого рівня абстракції.

1. Людина, перебуваючи в природному, фізичному, просторі й освоюючи його, семантизує цей простір, насичує своїми знаннями й значеннями. Додатковому означуванню піддаються природні, первинні ознаки. Таким чином з'являється **метафоризований простір**, що задається людиною і семантика якого як суто фізичного феномена, розширюючись, змінюється. У казках простір розуміється, перш за все, як такий, що "персоналізується" людською присутністю – метафоризований різновид (табл.1).

Таблиця 1

**Кількісний склад конститuentів казкового простору
в зіставному аспекті**

Мікрополе	Англійська мова		Українська мова	
	Абсолютна кількість	Відносна кількість, %	Абсолютна кількість	Відносна кількість, %
1. ЛСП Метафоризований простір				
1.1. Соціальний простір	645	65,35	389	60,4
1.2. Фізико-математичний простір	160	16,21	145	22,52
1.3. Релігійний простір	72	7,29	36	5,59
Усього	877	88,85	570	88,51
2. ЛСП Онтологічний простір				
2.1. Геологічний простір	87	8,82	60	9,32
2.2. Середовище перебування	14	1,42	8	1,24
2.3. Географічний простір	9	0,91	6	0,93
Усього	110	11,15	74	11,49
Разом	987	100,00	644	100,00

Метафоризований простір і час в англійських та українських казках досліджується за допомогою процедури польового моделювання. У розумінні поля ми виходили із визначення, запропонованого дослідниками Воропельської семасіологічної школи [5; 6], згідно з яким польовою структурою є об'єднання різних елементів мовної системи, якому властива відкритість, здатність поділятися на ядро і периферію, прозорість і проникливість меж, наявність зон перетину із суміжними польовими структурами (полями).

Компонентний аналіз номінацій метафоризованого простору в англійських та українських казках дозволив встановити набір диференційних семантичних ознак, за допомогою яких виокремлюються різні його типи: 1) 'результат соціальної взаємодії' – лексико-семантичне мікрополе "Соціальний простір" (*battlefield* 'місце баталій', *birthplace* 'місце народження', *the poor* 'бідняк'; *держава, в'язниця, зять*); 2) 'фізико-математичні величини' – лексико-семантичне мікрополе "Фізико-математичний простір" (*depth* 'глибина', *distance, height* 'висота'; *верста, жменя, неври*); 3) 'світогляд, що ґрунтується

ся на вірі у надприродне' – лексико-семантичне мікрополе "Релігійний простір" (*baptism, Jesus, monk* 'монах'; *бог, пара* 'жених і наречена', *утреня*).

Ядерна зона метафоризованого різновиду казкового простору конституюється складниками мікрополя "Соціальний простір". Центр поля складається з одиниць мікрополя "Фізико-математичний час". Периферія представлена мікрополем "Релігійний простір".

1.1. Мікрополе "Соціальний простір" знаходиться на вищих шаблях кількісного розподілу лексичних одиниць у межах ЛСП "Метафоризований простір": в англійській мові – 645 лексем (73,55%), в українській мові – 389 лексем (68,25%). Наведені кількісні показники свідчать про чітко виражену пріоритетність соціального параметра у формуванні метафоризованого простору в англійських та українських казках.

Компонентний аналіз номінацій мікрополя "Соціальний простір" в англійській та українській мовах дозволив встановити набір диференційних ознак, які, додаючись до архісеми 'результат відносин', увиразнюють значення іменників на позначення досліджуваного мікрополя. Серед них виділяємо семи 'належність', 'територіальна організація', 'переміщення з одного місця на інше', 'функціональність місцевості', 'положення індивіда в соціальній ієрархії' та 'шлюбний статус'. Наявність тієї чи іншої диференційної семи у структурі значення одиниці дає підстави для її включення до певної лексико-семантичної групи (ЛСГ).

Мікрополе "Соціальний простір" має ієрархічну організацію: ядерна, центральна та периферійна частини. Зазначаємо в англійській та українській мовах однакову ієрархічну організацію мікрополя "Соціальний простір" – ядерна частина формується ЛСГ "Адміністративно-територіальний розподіл" (*kingdom* 'королівство', *land* 'земля'; *село, царство-держава*) та ЛСГ "Належність" (*husband* 'чоловік', *lover* 'коханець'; *мати, мачуха*); центральна зона моделюється ЛСГ "Орієнтація у просторі" (*broomstick* 'мітла', *ship* 'корабель'; *Найда-водоплив, Перескачгора*); ближня периферія експлікується номінаціями ЛСГ "Соціальний статус" (*king* 'король', *servant* 'служник'; *Іван-царенко, служниця*), а дальня периферія представлена лексемами ЛСГ "Функціональність" (*fair* 'ярмарок', *refuge* 'сховище'; *оселя, ярмарок*) і ЛСГ "Сімейний стан" (*Mrs, Miss*; *вдова, чоловік*).

1.2. Мікрополе "Фізико-математичний простір" посідає друге місце щодо номінативного наповнення, формуючи навколяядерну зону ЛСП "Метафоризований простір". Різниця майже у 7% свідчить про більшу значущість фізико-математичних параметрів (ємність, розмірність, щільність, форма) у формуванні ЛСП "Метафоризований простір" для носіїв української мови.

Семантична структура мікрополя "Фізико-математичний простір" складається з п'яти основних семантичних ознак ('одиниця визначення величини', 'обсяг', 'лінійна величина', 'щільність', 'конфігурація'), що пояснює багатозначність і різноплановість досліджуваного мікрополя, що становлять базис для виокремлення п'яти лексико-семантичних груп ("Одиниці вимірювання" (*песк* 'шия', *mile* 'миля'; *верста, жменя*), "Ємність" (*folk* 'народ', *pair* 'пара'; *палац, халупка*), "Розмірність" (*abyss* 'прірва', *length* 'довжина'; *Дале-*

когляд, провалля), “Щільність” (*half* ‘половина’, *thicket* ‘гущавина’; *гущавина*, *пустощі*), “Форма” (*circle* ‘коло’, *semicircle* ‘напівколо’; *вугол*)).

Мікрополе “Фізико-математичний простір”, маючи складну структуру, вміщує ядро, навколоядерну зону та периферію, що поділяється на ближню та дальню.

До ядра досліджуваного мікрополя належать ЛСГ, що складаються з одиниць на позначення вимірювання та ємності об’єкта: ЛСГ “Одиниці вимірювання” та ЛСГ “Ємність”. Згадані групи нараховують найбільшу кількість лексем у межах аналізованого мікрополя: в англійській мові – 62 одиниці (38,75%) та 51 одиниця (31,88%), в українській мові – 56 одиниць (38,62%) та 57 одиниць (39,31%) відповідно.

Навколоядерна зона мікрополя “Фізико-математичний простір” в англійській та українській мовах формується однаково – лексичними одиницями із семами ‘просторова структура’ та ‘параметри об’єктів’, які формують ЛСГ “Розмірність”, яка нараховує 20 лексичних одиниць (12,5%) в англійській мові та складає 23 одиниці (15,86%) в українській мові.

Відносна кількість периферійної частини аналізованого мікрополя в англійській мові складає 12,5%, в українській мові зазначений показник становить 6,21%. Периферію формують однакові ЛСГ – “Щільність” і “Форма”.

1.3. Мікрополе “Релігійний простір” експлікується 72 лексичними одиницями (7,29%) в англійській мові й 36 одиницями (5,59%) в українській мові.

Критерієм віднесення лексеми до аналізованого мікрополя є наявність семи ‘світогляд, заснований на вірі в надприродне’. Проведений компонентний аналіз дозволив виявити у межах мікрополя “Релігійний простір” три ЛСГ: “Обряд”, “Організація світу” та “Церковно-адміністративний устрій”.

Ядро мікрополя “Релігійний простір” у свідомості носіїв англійської й української мов представлено бінарною опозицією *God / devil*; *бог / чорт*. До центральної зони мікрополя “Релігійний простір” входять одиниці, які містять найбільше спільних семантичних компонентів із ядром мікрополя. Вони відображають найістотніші змістові характеристики мікрополя, лексико-семантичні зв’язки та парадигматичні відношення в ньому: *angel, Beelzebub* ‘Вельзевул’, ‘диявол’, *heaven* ‘небеса’, *Hell* ‘пекло’, *Lucifer, Satan*; *ангел, біс, Господь, небеса, погань, пекло, преспід, рай, темрява*. Ядро й центральна частина мікрополя “Релігійний простір” формується одиницями ЛСГ “Організація світу”. Периферійна частина представлена лексемами, які містять найменше спільних семантичних компонентів із ядром поля – лексичні одиниці підгруп ЛСГ “Обряд” та ЛСГ “Церковно-адміністративний устрій”.

Спільним для розуміння мікрополя “Релігійний простір” носіями англійської та української мов є однакове зональне розташування (ближня периферія казкового простору) та виокремлення у межах мікрополя “Релігійний простір” якісно однакових ЛСГ.

Основні відмінності щодо сприйняття мікрополя “Релігійний простір” носіями англійської та української мов простежуються в різній номінативній щільності мікрополя та відсутності явного домінування в українській мові

однієї ЛСГ у межах мікрополя “Релігійний простір”. Так, різниця між сусідніми ЛСГ становить 6%, на протипагу англійській мові з явним домінуванням (різниця – 41%) ЛСГ “Обряд”.

2. Казковий час утілює як реальну об’єктивну дійсність, що не залежить від людини (онтологічний різновид), так і змодельовану суб’єктивну дійсність, таку, що залежить від людини, відображаючись крізь призму її пізнавальної діяльності – **метафоризоване представлення часу**, в якому відбито здатність людини як представника певного етносу взаємодіяти зі світом дійсності. Неонтологічне представлення часу уособлює розуміння основ мислення та процесів творення національно-мовного світобачення зіставлюваними лінгвospільнотами. Підхід до розуміння казкового часу через поєднання онтологічних характеристик і метафоризованого представлення (табл.2) допомагають різностороннє схарактеризувати сприйняття носіями англійської та української мов поняття *час* як сутності найвищого рівня абстракції.

Таблиця 2

**Кількісний склад конститuentів казкового часу
в зіставному аспекті**

Мікрополе	Англійська мова		Українська мова	
	Абсолютна кількість	Відносна кількість, %	Абсолютна кількість	Відносна кількість, %
1. ЛСП “Онтологічний час”				
1.1. Біологічний час	97	43,89	38	27,14
1.2. Фізіологічний час	72	32,59	52	37,14
Усього	169	76,48	90	64,28
2. ЛСП “Метафоризований час”				
2.1. Фізико-математичний час	37	16,74	19	13,57
2.2. Релігійний час	10	4,52	21	15
2.3. Історичний час	5	2,26	10	7,15
Усього	52	23,52	50	35,72
Разом	221	100,00	140	100,00

2.1. Семантичною ознакою мікрополя “Фізико-математичний час” є ‘лінійна тривалість’. Досліджуване мікрополе складається з двох ЛСГ (“Плин часу” і “Проміжок часу”), домінуючи за квантативною характеристикою конститuentів у загальній будові ЛСП “Метафоризований час”, нараховуючи майже однакову кількість: в англійських казках – 37 одиниць (16,74%), в українських казках – 19 одиниць (13,57%).

ЛСГ “Проміжок часу” містить лексичні одиниці, що слугують для позначення часу на основі диференційної семи ‘тип тривалості’, що згруповані у три підгрупи – “Означений час” (*century* ‘століття’, *decade* ‘десять’, *fortnight* ‘два тижня’, *hour* ‘година’, *minute* ‘хвилина’, *month* ‘місяць’; *година*, *день*, *доба*, *мить*, *півроку*, *тиждень*, *хвилина*), “Неозначений час” (*bit* ‘незначна кількість’, *старовина*), “Означено-неозначений час” (*market-day* ‘день, коли працює ринок’, *pay-day* ‘день, коли виплачують зарплатню’; *день-два*).

ЛСГ “Плин часу” формується на основі диференційної семи ‘ритм руху’ і членується на дві лексико-семантичні підгрупи – “Швидкий плин” і ‘Повільний плин’. В обох лінгвоспільнотах казковий час асоціюється із швидкоплинністю (*haste* ‘поспіх’, *instance* ‘мить’, *moment*, *rapidity* ‘швидкість, прудкість’, *swiftness* ‘швидкість, прудкість’; *дочка-скорогогонка*, *скок*, *Скорород*, *чоботи-скоророди*).

Співвідношення кількісного наповнення ЛСГ “Плин часу” і ЛСГ “Проміжок часу” доводить перевагу важливості тривалості часу над швидкістю для обох досліджуваних етносів. Зазначена різниця чітко простежується в українській мові, де кількість лексем на позначення проміжку часу переважає квантативний склад на позначення швидкості в 4 рази (для порівняння, в англійській мові цей показник становить 1.5).

2.2. Диференційною семою **мікрополя “Релігійний час”** є ‘обряд’ як ‘сукупність установлених звичаєм дій, пов’язаних з побутовими традиціями або з виконанням релігійних настанов’ [7 Т.5, 574]. Досліджуване мікрополе моделюється двома ЛСГ – “Календарний час” і “Родинно-побутовий час”.

Мікрополе “Релігійний час” представлене 10 лексичними одиницями (4,52%) в англійській мові (*Christmas* ‘Різдво’, *festivity* ‘свято’, *halloveen* ‘день усіх святих’, *marriage-day* ‘день одруження’, *Sabbath* ‘святий день відпочинку’, *Yuletide* ‘перший день Різдва’) та 21 лексевою (15%) в українській мові (*благовіщення*, *Великдень*, *молодиця*, *піст*, *свято*, *утреня*). Кількісні дані свідчать про крайнє периферійне розташування аналізованого мікрополя, що доводить його неактуальність у загальній картині казкового часу для носіїв англійської та української мов, проте для українців воно є більш значущим, переважаючи мікрополе “Фізико-математичний час”.

ЛСГ “Календарний час” в обох мовах характеризується розмаїттям свят – *Christmas* ‘Різдво’, *halloveen* ‘день усіх святих’, *Sabbath* ‘святий день відпочинку’, *Yuletide* ‘перший день Різдва’; *благовіщення*, *Великдень*. Спільною ознакою для обох лінгвоспільнот є домінування ЛСГ “Календарний час”, що простежується як у значному номінативному розмаїтті, так і в численному вживанні її найменувань.

Лексичні одиниці **ЛСГ “Родинно-побутовий час”** віддзеркалюють родинно-побутовий обряд, який у казках представлений однаково – це обряд весілля (*marriage-day* ‘день одруження’, *wedding-day* ‘день весілля’; *відданиця*, *молодиця*). Виявлено неактуальність побутових традицій: в обох спільнотах зареєстровано по дві лексеми на позначення родинно-побутового часу.

Наведені дані свідчать про домінування в уявленнях зіставляваних лінгвоспільнот релігійних настанов над побутовими традиціями.

2.3. Налічуючи 5 лексем (2,26%) в англійській мові (*Edward* ‘Edward III’, *Henry* ‘Henry V’, *Arthur* ‘King Arthur’, *Merlin, the Conqueror* ‘William the Conqueror’) та 10 лексичних одиниць (7,15%) в українській мові (*Довбуш*, *Єлисаветград*, *запоріжці*, *Кармалюк*, *Катерина* ‘Катерина II’, *кошовий*, *Мазепа*, *панщина*, *Петро* ‘Петро I’, *Хмельницький*) і маючи незначну за-требуваність конститuentів, **мікрополе “Історичний час”** знаходиться на дальній периферії казкового часу. Семантичною ознакою аналізованого мі-

крополя є ‘історичний період у житті народу’.

Мікрополе “Історичний час” утворене лексичними одиницями двох ЛСГ: на позначення історичних постатей і реалій. В англійській мові мікрополе “Історичний час” експлікується лише номінаціями ЛСГ “Історичні постаті”. На наш погляд, англійська лінгвоспільнота вважає деталізацію історичних подій зайвою, оскільки постаті спричиняють історичні реалії, а не навпаки.

Зареєстровані номінації сигналізують про популярність певного історичного періоду та діяча. Так, для англійської лінгвоспільноти значущими в історії країни є періоди, пов’язані з правлінням Вільгельма Завойовника, короля Артура, Генріха IV; для української лінгвоспільноти важливими подіями є боротьба за незалежність і визвольний рух, час правління Петра I та Катерини II, період панщини.

Хоча периферійне розташування аналізованого мікрополя свідчить про його неактуальність у загальній картині метафоризованого різновиду казкового часу для обох лінгвоспільнот, проте для носіїв української мови воно набуває більшого значення, тому що кількість конститuentів в українській мові перевищує цей показник в англійській мові в чотири рази.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок.

1. Казковий світ – це певною мірою продовження реального світу з його модифікацією, що й віддзеркалюється у роботі при виокремленні онтологічного простору і часу та метафоризованого простору і часу. У казковому хронотопі актуальними для англійської та української лінгвоспільнот постають метафоризований простір та онтологічний час.

2. Розуміння метафоризованого простору носіями англійської та української мов має схожі та відмінні риси. Ізоморфізм виявляється у кількісному домінуванні зазначеного типу в межах казкового часу та однакової його структурації. Диференційні ознаки ‘соціальні відносини’, ‘фізико-математичні величини’, ‘світогляд, заснований на вірі у надприродне’ містяться в лексичних одиницях, що входять до складу трьох мікрополів (“Соціальний простір”, “Фізико-математичний простір” та “Релігійний простір”), які моделюють ЛСП “Метафоризований простір”. Аломорфізм простежується у різному кількісному наповненні: в англійських казках метафоризований простір вербалізований експліцитніше.

3. Казковий час утілює як реальну об’єктивну дійсність, що не залежить від людини, так і змодельовану суб’єктивну дійсність, таку, що залежить від людини, відображаючись крізь призму її пізнавальної діяльності. У метафоризованому представленні часу відбито здатність людини як представника певного етносу взаємодіяти зі світом дійсності.

Семантичні ознаки ЛСП “Метафоризований час” – ‘лінійна тривалість’, ‘сукупність установлених звичаєм дій, пов’язаних з побутовими традиціями або з виконанням релігійних настанов’, ‘історичний період у житті народу’ групують номінації у три мікрополя: “Фізико-математичний час”, “Релігійний час” і “Історичний час”.

Розуміння казкового часу англійською та українською лінгвоспільнотами має схожі та відмінні риси. Ізоморфізм простежується у: 1) схожому сприйнятті казкового часу як онтологічного феномену; 2) симетричних релевант-

них характеристиках метафоризованого різновиду казкового часу: релігійний час – календарний час; історичний час експлікується через історичні постаті, які мають національний характер. Аломорфізм виявлено на кількісному рівні: номінативне наповнення метафоризованого різновиду казкового часу в українській мові перевищує зазначений показник в англійській мові на 12%.

4. Сприйняття казкового простору й часу англійською та українською лінгвоспільнотами дають можливість використовувати результати досліджень, одержаних на даному мовному матеріалі, у процесі репрезентації відповідних когнітивно значущих категорій в інших лінгвокультурах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кубрякова Е. С. Язык и знание: На пути получения знаний о языке. Части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира / Е. С. Кубрякова. – М. : Языки славянской культуры, 2004. – 560 с.
2. Кубрякова Е. С. О когнитивных процессах, происходящих в ходе описания языка [Электронный ресурс] / Е. С. Кубрякова // Выступление на Круглом столе “Исследование познавательных процессов в языке”, 3 нояб. 2009 г. – М. : Институт языкознания РАН, 2009. – Режим доступа : <http://www.ralk.info>.
3. Левицкий А. Э. Функциональный подход к изучению языка и речи в русле когнитивно-дискурсивной парадигмы знания / А. Э. Левицкий // Когнитивные исследования языка : [сб. науч. тр. / отв. ред. вып. Н. А. Беседина]. – М. : Ин-т языкознания РАН ; Тамбов : Издательский дом ТГУ им. Г. Р. Державина, 2013. – Вып. XIII : Ментальные основы языка как функциональной системы. – С. 44-54.
4. Маслова В. А. Введение в когнитивную лингвистику : [учеб. пособ.] / В. А. Маслова. – М. : Флинта: Наука, 2008. – 296 с.
5. Попова З. Д. Полевые структуры в системе языка / З. Д. Попова. – Воронеж: Изд-во, 1989. – 197 с.
6. Стернин И. А. Лексическое значение слова в речи / И. А. Стернин. – Воронеж : Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 1984. – 189 с.
7. СУМ-11: Словник української мови : [у 11 т. / за ред. І. К. Білодіда]. – К. : Наукова думка. – 1971-1980.
8. Croft W. Linguistic evidence and mental presentations / W. Croft // Cognitive Linguistics. – 1998. – Vol. 9. – №2. – P. 151-173.
9. Croft W. Cognitive Linguistics / W. Croft, D. A. Cruse. – Cambridge : Cambridge University Press, 2004. – 356 p.
10. Croft W. Toward a social cognitive linguistics: new directions in cognitive linguistics / W. Croft. – Amsterdam : John Benjamin Publishing Company, – 2009. – P. 395-420.
11. Dirven R. Cognitive Exploration of Language and Linguistic / R. Dirven. – L. : John Benjamins Publishing Company, 2004. – 277 p.
12. Fauconnier G. The Way We Think. Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities / G. Fauconnier, M. Turner. – N. Y. : Basic Books, 2002. – 440 p.

Список джерел ілюстративного матеріалу

13. Briggs K. M. A Dictionary of British Folktales in the English Language incorporating the F. J. Collection. – Routledge & Kegan Paul, 1991. – 1168 p.
14. English Fairy Tales / Retold by Joseph Jacobs. – L. : David Nutt, 1890. – [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://www.sacred-texts.com/neu/eng/eft/index.htm>.
15. Folk Tales of England / [ed. by K. M. Briggs and R. L. Tongue]. – L. : Routledge and Kegan Paul Limited Broadway House, 1964. – 174 p.
16. Дерев'яне чудо: Народні казки. – Ужгород : Карпати, 1981. – 208 с.
17. Казки Карпат: Українські народні казки / [упоряд., вступ. ст., та слов І.В. Хланти]. – Ужгород : Карпати, 1989. – 418 с.

18. Семиліточка: Українські народні казки. – К. : Веселка, 1990. – 319 с.
19. Українські народні казки. – Львів : Вид-во "Каменяр", 1966. – 279 с.
20. Українські народні казки. – К. : Веселка, 1988. – 285 с.

Стаття надійшла до редакції 4.03.2014 р.